

НАСТАВНИКОТ-СОВРЕМЕНОТО ОБРАЗОВАНИЕ И ГЛОБАЛИЗАЦИЈАТА

Владо Петровски¹, Даниела Коцева²

Апстракт:

Наставникот е персонификација на современото образование и во тој контекст игра значајна улога денес, во времето кога светот се глобализира, а истовремено и образованието добива една глобална рамка. Имајќи го ова во предвид, во овој труд се потрудивме да направиме една доста исцрпна анализа на процесот на глобализацијата и на рефлексите врз современото образование.

Клучни зборови: наставник, современост, образование, глобализација

TEACHER MODERN EDUCATION AND GLOBALIZATION

Vlado Petrovski³, Daniela Koceva⁴

Abstract:

The teacher is the epitome of modern education and in that context plays an important role in today's time when the world is globalizing and education while getting a globalized. In that way, in this paper do a fairly exhaustive analysis of the process of globalization and reflections on contemporary education.

Keywords: teacher, modernity, education, globalization

Глобализацијата денес е сватена како процес на создавање на единствено економско, политичко и културно пространство на планетата Земја.

Теоријата на глобализацијата го испитува настанокот на глобалниот културен систем. Таа сугерира дека глобалната култура ја донесуваат различни трендови на социјален и културен развој, појавата на глобални обрасци на потрошувачка и конsumerизам, негувањето на космополитски стилови на живот, појавата на глобалниот спорт како што се Олимписките игри, светските шампионати и други спортски манифестации, ширењето на светскиот туризам, ширењето на образованите во светски размери, опаѓањето на суверенитетот на националните држави. Понатаму растежот на глобалните воени системи, препознавањето на општосветската еколошка криза, појавата општосветските здравствени проблеми како што е, на пример, сидата, организирањето на светски политички системи како што се, на пример, Обединетите нации, создавање на глобални општествени движења, проширување на концептот на човековите права како и комплексната размена меѓу светските религии. Уште поважен е фактот, дека глобализмот вклучува нова свест за светот како единствен простор. Врз основа на сето ова, глобализацијата се опишува како конкретно структурирање на светот како целина, а тоа значи пораст на свеста на глобално ниво дека светот е околина која континуирано се конструира.

¹ Факултет за образовни науки

² Факултет за образовни науки

³ Faculty of Education Sciences

⁴ Faculty of Education Sciences

Веројатно најконцизната дефиниција сугерира дека глобализацијата е социјален процес во кој исчезнуваат географските ограничувања на социјалните и културните аргументи и во кој луѓето стануваат се посвесни дека таквите ограничувања исчезнуваат.

Според тоа, глобализацијата е нешто повеќе од проста анализа на меѓународните односи. Таа, исто така, е различна од теоријата на светскиот систем која го анализира порастот на глобалната економска меѓузависност и која докажува дека културниот глобализам е просто последица на економскиот глобализам. Исто така, важно е да избегне мешањето на тезата за глобализација со постариот доказ за приближување на националните држави кон една унифицирана и кохерентна форма на индустриско општество. Современата теорија на глобализацијата докажува дека глобализацијата опфаќа два сосема противречни процеси на хомогенизација и диференцијација, дека постои комплексна поврзаност меѓу локализмот и глобализмот и дека процесите на глобализација се соочуваат со моќни движења на отпор.

Денес во анализата на современото општество, за неговите промени и неговата иднина, две теми стануваат се поприсутни а тоа се: глобализацијата и нејзините рефлексии на образованието. Тие се наметнуваат како исклучително важни, затоа што, се повеќе се раширени сознанијата дека човештвото станува се повеќе единствен политички, економски и културен простор, а знаењето кое се стекнува со образованието станува најзначаен развоен ресурс.

Напоредно со прифаќањето и ширењето на свеста да знаењето станува еден од најзначајните, ако не и најзначаен развоен ресурс, и дека развивањето на овој ресурс зависи од развиеноста на образовниот систем. Во суштина напоредно со глобализацијата на општеството, со создавањето на „светското општество“, со создавањето на планетата во одредена смисла на единствен економски и политички простор, со многу противречности, се доаѓа и до глобализација на образованието.

Проблемите на образованието се пред на разгледување и анализа на многу меѓународни собири-научни, политички и др. Натие собири критички се разгледуваат постоечките системи на образование, се укажува на нивните слабости и на основните правци на развојот на образованието во иднина, во „цивилизација на знаењето“, како неретко се нарекува таа иднина на образованието. Во настојувањето да се отфрлат недостатоците во образовниот систем, и неговиот систем и содржини се прилагодат на општествените потреби и да се придвижат во пресрет на на општествените промени во 21. век, реализирани се повеќе научни истражувања на национален и меѓународен план, и, врз основа на тоа, усвоени се повеќе документи за правците на развојот на образованието, од основно училиште па се до универзитет.

Во извештајот на УНЕСКО за образованието било укажано на значењето и улогата на образованието во совладувањето на спротивностите кои ги носи 21. век. Како основни спротивности кои ги носи 21. век, а во чие совладување треба свој придонес да даде образованието, наведени се, три спротивности: *спротивност помеѓу глобалното и локалното*, која се гледа во потребата да се биде истовремено и граѓанин на светот и истовремено да се сочува и сопствениот идентитет; *спротивност помеѓу универзалното и индивидуалното*, која се манифестира во прифаќањето на глобализацијата на светот и во зачувување на личната самобитност и културниот идентитет на својот народ и *спротивности помеѓу традицијата и современоста*, која се манифестира во потребата на прилагодување на новото време, на новите односи во глобалното општество со зачувување на сопствените корени на сопствениот историски развој.

Тргувајќи од сознанието да брзите промени во современото општество, посебно восветот на трудот, условуваат релативно брзо застарување на стеченото знаење во школите, а во извештајот се укажува на потребата да

човекот во текот на целиот свој живот учи ако сака да биде успешен во светот на трудот и активен во општествено-политичкиот и културниот живот на заедницата во која живее. Постојаното учење на човекот во текот на животот се искажува како учење за знаење, учење за работа, учење за заеднички живот и учење за опстојување. Учење за знење подразбира совладување не само на научни информации, туки пред се овладување со оружјето на знаењето што станува суштина на осмислениот животот. На современата и идна реалност најприкладна одредница е променливата реалност што значи да добро сфатената денешна стварност на никој не гарантира дека добро ќе ја сфати утрешнината. Затоа човекот, да би сфаќал, и да би ја сфатил, променливата реалност, мора да ги совлада средствата на создавањето. Благодарение на тоа тој ќе може да ја унапредува својата стручност и успешно да комуницира со опкружувањето.

Во таа цел, образованието треба да и помогне на младите луѓе да го прифатат европскиот идентитет, но при тоа да не се лишат ни од светската припадност, ниту пак од сопствените национални, регионални и локални корени.

Образованието за 21. век е документ кој го усвоиле представниците на Европската округла маса и ректорите од Асоцијацијата на европските универзитети. Во документот-извештајот е изложена визијата за развојот на образованието заснована на одговорите добиени од прашалниците упатени на различни индустриски и други бизнис организации и на искуствата на представниците на многу универзитети. Во него се поаѓа од укажувањето дека европското општество соочено со социјални и економски проблеми, кои се сложени и меѓусебно испреплетени така да не можат лесно да се решат. Во контекст на ваквото сфаќање на актуелните општествени проблеми и начинот на нивното решавање, образованието има посебно значење, и образованието и обуката на секој поединец представува важно и единствено можно оружје со кое денес се располага.

Во суштина, како се во извештајот истакнува глобализацијата на економијата и политиката ги усмеруваат сите европски држави кон економијата на знаењето заснована на високоразвиените вештини и на технологиите од висок степен. Врз основа на резултатите на истражувањата, добиени од анкетирањето на истакнатите директори од европските земји, за вештините и знаењата во извештајот се заклучува за потребата за промена на стратемскиот правец на развојот на образовниот систем во Европа. И поаѓајќи од укажувањата да суштински атрибути на демократијата не се само човековите права и слободи, туку, и правото на квалитетно образование со кое се постигнува развој на личните способности на секој граѓанин.

Ваквиот пристап за образовано или учено општество го дефинира општеството во општество во кое учењето се прифаќа како континуирана активност во текот на целиот живот, во кое вреднувањето на знаењето е примерено на напредувањето во учењето, во кое оценувањето не се поистоветува со казна за направените грешки, а личните компетенции и тимскиот дух се препознаваат при усвојувањето на знаењата. Во суштина, во тоа општество суштината е во учењето на младите луѓе да мислат, а не само да ги акумулираат фактите.

Во современото општество постојата повеќе меѓународни, регионални и национални проекти за целите и правците на реформите на образованието, а во одредени земји превземени се, или се превземаат, комплетни мерки во правец на реализација на овие проекти, односно се спроведуваат реформи во образованието, со укажување на целите кои сакаат да се постигнат со тие реформи. Имајќи го во предвид фактот дека процесот на глобализацијата на општеството, односно создавањето на единствениот економски, политички и културен простор, со почитување на разните постоечки противречности,

одредените земји, кои пристапуваат на реформите на своите системи на образование, треба да ги користат искуствата на останатите земји водејќи сметка за сопствените специфичности, сопствената традиција, правците и можностите на сопствениот рѓазвој. Односно, образовните системи на одредените земји треба да бидат отворени за користење на искуства на другите земји и за давање на придонес на светскиот процес за реформи на образовниот систем.

Во пронаоѓањето и конципирањето на ваквиот систем на образование треба да се тргне од сфаќањето дека најзначајни фактори, кои во контекст на општествените промени ќе влијаат на образованието се: интернационализацијата, развојот на информационо ориентирано општество, развојот на науката и технологијата и проблемите на животната средина. Односно, од крајот на студената војна се проширила меѓународната соработка во економијата, но и во општествените дејности и во културата, па затоа се поставило, и се поставува прашањето на меѓународното разбирање, и потребата да образованието даде свој придонес за остварување на предусловите за тоа разбирање. Оно ќе даде придонес во тој поглед ако со своите содржини го развива чувството за разбирање за различните култури и сфаќањето дека може да се живее во хармонија со луѓе од различни култури. Со цел на развивање на таквите чувства и сфаќања се укажува на потребата да посетителите на различните училишта треба да учат да размислуваат за различните стилови на живот, обичаи и системи на вредност, не заклучувајќи и оценувајќи ги како правилни или пак погрешни, туку прифаќајќи едноставно како различни, и да во нив се барат заеднички карактеристики, почитувајќи ги историските традиции и повеќедимензионалните системи на вредности.

Сознанијата за еколошките проблеми, како глобални проблеми на современото општество, научно засновани, педагошки осмислени и артикулирани, треба да заземат значајно место во системот на образованието кое е меѓународно усмерено и чии концепт настанува со глобализацијата на општеството. Неопходноста за внесување на овие сознанија во образовните содржини на овој концепт на образование поаѓа од фактот дека единственото општествено пространство се остварува на планетата Земја која представува единствено природно пространство кое го сочинуваат посебни системи меѓусебно цврсто поврзани со многубројни врски. Еколошкото образование, како компонента на образование меѓународно усмерено, треба да пружи сознанија дека модерната технологија, која представува технолошка основа на глобализацијата, треба да овозможи зачувување на единствениот, природен систем на Земјата, а пред се зачувување на необновливите природни ресурси без кој не може да има живот на неа. Тоа треба да биде образованието кое ќе допринесува да се изгради концепт на управување со развојот кој ќе обезбедува стопански развој кој нема да биде во спротивност со законитостите во природата, односно, кој не ја загрозува природната рамка на животот. Кратко кажано, тоа образование треба да пружи стекнување на знаења за поврзаноста на глобалниот карактер на еколошките проблеми, глобализација на општествата, универзализација на науката и на неа заснованите технологии, неопходноста за решавање на еколошките проблеми, во современото општество, кое станува се повеќе „светско општество“.

Во контекст на ваквиот пристап, еколошкото образование треба да се разгледува и од становиште на потребата да во современото општество бидат соединети развојот на научните сознанија и барањето за хуманизација на положбата на човекот, како цивилизациски императив. Тоа соединување или, подобро кажано, проникнување на науката и хуманизмот треба да служи за остварување на положбата на човекот како градител и за кого гради. Во ваквиот пристап на сознанијата за законитостите на природата треба да послужи за нејзиното разбирање, како и да овладувањето на природата не

биде во спротивност со потребата да таа биде сочувана како рамка на човековиот живот. Во оваа смисла еколошкото образование треба да допринесе не само на преориентација во промената на науката, туку во водење сметка за планетарните потреби.

Односот на глобализацијата и образованието треба да се посматра и од становиште на значењето на образованието за развојот на демократските односи како во одредени општества, така и во обединетото човештво-„светското општество“. Улогата на образованието во демократизацијата на општеството, во развивањето и јакнењето на личноста, во развивање не само на нејзините способности туку и потребата за учество во политичките демократски односи, треба да се разгледуваат и во контекст на општествените односи во кои образованието се остварува, како, и политичката историја, и традицијата на одредени земји. Бидејќи одредени земји имаат многу специфична, понекојпат само за нив својствена политичка историја, кој има влијание не само на правците на политичкото дејствување на поединците - групите туку и на потребите за политичкото ангажирање. Учеството во политичкиот живот, во одлучувањето за јавните работи, односно, во демократските односи, дава позитивни резултати, само ако оние кои се ангажираат во политичките демократски односи тоа го чувствуваат како потреба. А таа потреба кај поединците и групите постои само ако поединците тоа учество го доживуваат како искажување на својата самобитност како слободни суштества, и да се нивното однесување, ангажирање, цени и почитува. Ако тоа не е случај тогаш демократските односи и учеството во нив е само израз на манипулација со луѓето, и атак на нивното достоинство како граѓани, како слободни и вредносни суштества.

Меѓутоа, укажувањето на улогата и значењето на образованието во демократизацијата на општеството не треба да се сфати само како повик да образовните институции да попримаат улога на некои заводи за политичко воспитување, поготово не за еднострана политичка индоктринација, односно, за усмерување на нивните посетители да се определуваат за една од политичките опции во плуралистичкото општество. Улогата на образованието во демократизацијата на општеството треба да се сфати, во смисла да се во нив посетителите од различни врсти и нивоа на образовни институции формираат и развиваат како личности кој можат со стекнато образование вредносно да ги промислуваат одредените политички опции во плуралистичкото општество, од становиште на можности кои се нудат за остварување на што похумана положба на човекот.

Литература:

1. Гордон Маршал, (2004), *Оксфордски речник по социологија*, Скопје: Книгоиздавателство МИ-АН
2. Данило Марковиќ, (2001), *Социологија и глобализација*, Ниш:
3. Милан Мишковиќ, (2003), *Социологија*, Београд:
4. Данило Марковиќ, (2001), *Општа социологија*, Ниш: